

מבוא לפילוסופיה – כללי, סמסטר א תשע"ו

אוניברסיטת בן גוריון 131110110120161

בחינה מועד א: 27.1 13:30; מועד ב: 17.2 13:30 || בודקת תמר rhenniusman@gmail.com

תיאור קורס: נעיין בסדרה של סוגיות פילוסופיות מסורתיות: תפיסה חושית; גוף־נפש; התכוונות וייצוג; ערכים ועובדות; אטומיזם, הוליזם ופרשנות; זהות אישית; חירות הרצון. כל אחת מהסוגיות נוגעת בדרכה בשאלת היחסים בין דרכי-תיאור שונות של העולם, ושאלה זו שוזרת אפוא את מהלך הקורס כולו. את העיון בסוגיות אלה נלווה בקריאת מקורות קלאסיים ועכשוויים.

This course will look into a series of traditional philosophical topics: sense perception, psychological phenomena and the mind-body problem, primary and secondary properties, personal identity, free will, facts and values. Alongside their independent importance, these topics probe, each in its distinct field, the relations between different and seemingly conflicting ways of describing the world. 'Plurality of descriptions', and the different responses to the challenge it poses, may thus be seen as a 'unifying theme' of the course. In exploring the traditional topics, we shall be aided by classical as well as contemporary readings.

מטרות הקורס: היכרות עם העמדות השונות בסוגיות הנידונות (שהן חשובות לגופן) היא גם התוודעות לדרכי חשיבה פילוסופיות ולהבחנות ולמושגים פילוסופיים יסודיים. בפרט נשתדל להבין את משמעותו וכוחו של 'המפנה הלשוני' בפילוסופיה.

Aims: Acquaintance with the various positions about the issues discussed, besides its intrinsic significance, is ipso facto acquaintance with philosophical ways of thinking and with basic concepts and distinctions. In particular, we shall be interested in understanding the importance and fruitfulness of the linguistic turn in philosophy.

תוצרי למידה: בסיומו של קורס זה, תלמידים יהיו מסוגלים להציג ולנמק עמדות שונות בסוגיות שנלמדו ולעמוד על יתרונותיהן וחסרונותיהן זו ביחס לזו; כמו כן הם ירכשו מושגים שיכשירו אותם הכשרה ראשונית לקרוא ולהבין דברי חכמים שנאמרו בעניינן

In the end of this course, students will be able to present and defend the various positions held on the issues discussed, and note their relative advantages and disadvantages relative to the others. Along the way they will acquire concepts which will enable them in an initial way to read and understand research materials written on these subjects.

דרישות: נוכחות מלאה, עם הסף המקובל להחטאות. הגשת מטלות קצרצרות מדי שבוע על חומר הקריאה לקראת השיעור. ציון הקורס ישוקלל על פי ציון הבחינה הסופית (75%-82%) וציון המטלות (25%-18%). חובה להגיש לפחות 9 מן המטלות.

שיטת ההוראה בקורס: הוראה פרונטלית-דיאלוגית; לאמור, הרצאה שבמהלכה ישולבו שאלות ודיונים כשמן לגלגלי ההרצאה ולאתגור הלומדים ללמידה פעילה

A frontal-dialogical lecturing; that is, a frontal lecture enlivened by questions and responses, utilizing them in the development of the ideas. In this way I try to facilitate an active learning on the part of the students.

רשימת נושאים: מהי מטפיסיקה?; תפיסה חושית; גוף־נפש; התכוונות וייצוג; ערכים ועובדות; אטומיזם, הוליזם ופרשנות; זהות אישית; חירות הרצון

List of subjects: What is Metaphysics?; Perception; Body, mind, and psychological phenomena; Intentionality and representation; Facts and values; Atomism, holism and interpretation; Personal identity; Free will

בחינת סוף הקורס:
המועד יימסר בהמשך

חומר חובה לקריאה:

- ראסל ב', בעיות הפילוסופיה, פרק 1
- דיקרט ר', הגיונות על הפילוסופיה הראשונית, פרקים 2 ו 6
- יום על הכשל הנטורליסטי
- מקנטייר א', מעבר למידה הטובה, הוצאת שלם, ירושלים, 2006, פרק 5
- לוק ג', מסה על שכל האדם, ספר 2 פרק 8, סעיפים 9-24, פרק 23 סעיף 11 (איכויות ראשוניות ומשניות); ספר 2 פרק 32, סעיף 15 (זהות האישיות)

- ♣ Austin, J. L. (1956): "Iffs and Cans", rep. in Austin (1979), pp. 153-180
- ♣ Austin, J. L. (1962): *Sense and Sensibilia*, Oxford University Press, chps. 5 (pp. 48-54), 9 (p. 102 ff.), 10 (pp. 104-105, 110-115, 123-124), 11 (pp. 141-142)
- ♣ Ayer, A. J. (1940): *The Foundations of Empirical Knowledge*, Macmillan, London, chp. 1
- ♣ Inwagen, P. (1998): "The Mystery of Metaphysical Freedom", in P. van Inwagen and D.W. Zimmerman (eds.) (1998), *Meyaphysics: The Big Questions*, Oxford, , pp. 365-374
- ♣ Moore, G. E. (1912): *Ethics*, London: Williams and Norgate, chp. 6, pp. 122-137
- ♣ Parfit, D. (1987): "Divided Minds and the Nature of Persons", rpr. in P. van Inwagen and D.W. Zimmerman (eds.) (1998), pp. 310-317
- ♣ Putnam, H. (1981): *Reason, Truth and History*, Cambridge University Press, Cambridge, chp. 1 (1-21)
- ♣ Ryle, G. (1952): *The Concept of Mind*, Hutchinson University Library, London, chps. 1 (1-10), 5 (116-134)
- ♣ Strawson, P. F. (1963) "Freedom and Resentment", rep. in Watson G. (ed) (2005): *Free Will*, Oxford University Press, Oxford, pp. 75-89
- ♣ (1990): "Irreducibly Social Goods", in Taylor, C (1995): *Philosophical Arguments*, Cambridge University Press, pp. 127-145
- ♣ Taylor, C. "Irreducibly Social Good" ;127-136
- ♣ Williams, B. (1973): *Problems of the Self*, Cambridge University Press, chps. 1 (prg. 1-2 & 4, pp. 1-12, 15-18), 4 (pp. 46-63)

חומר לקריאה נוספת:

- דנט, ד': נפש מחשבה פרק 2 (עמ' 23-39)
- מלכיאל, א': רצון, חירות והכרח, עמ' 135-150, 208-228
- ♣ Bok, H. (1998): "Freedom and Practical Reason", rep. in Watson (2005), (ed.): *Free Will*, Oxford University Press, Oxford, pp. 130-133, 138-151, 156-158
- ♣ McDowell, J. (1998): *Mind, Value and Reality*, Harvard University Press, chp. 6, pp. 112-130
- ♣ McDowell, J. (1998): "Reductionism and the First Person", rpr. in *Mind, Value and Reality*, chp. 14
- ♣ Pitcher, G. (1971): *A Theory of Perception*, Princeton University Press, pp. 43-46
- ♣ Strawson P. F. (1979), "Perception and its Objects", In Noe A. and Thompson E. (eds.) (2002), pp. 91-110
- ♣ Strawson, P. F. (1963) "Freedom and Resentment", rep. in Watson G. (2005) (ed), pp. 75-89

תכנית שיעורים:

- שיעור 1: מהי מטפיסיקה?; אמת והיראויות; המשולש אדם, עולם, ממשק אדם-עולם; המפנה הסובייקטיבי המודרני; הקץ למטפיסיקה או חידוש ביקורתי שלה? סוגי תיאור ורבדי ריאליה; סופיות ובוועתיות
- שיעור 2: תפיסה חושית: תיאוריית נתוני החושים (אייר, ראסל)
- שיעור 3: תפיסה חושית: תפיסה ישירה, ביקורת היסודנות והסובייקטיביזם (אוסטין)
- שיעור 4: גוף ונפש -- דואליזם קרטזיאני, טעויות קטגוריה, דיספוזיציות (רייל)
- שיעור 5: גוף ונפש – עצם חושב ומוכלותו העצמית של האני (דיקרט, ביקורת לייבניץ)
- שיעור 6: ייצוג והתכוונות, מוח במיכל (פטנס); הטיעון המדעי לנתוני חושים מתהליכי התפיסה והפרכתו
- שיעור 7: ערכים ועובדות (יום, מקנטייר); הטיעון המדעי לנתוני חושים מריהוט העולם והפרכתו, התמונה המוחלטת של העולם
- שיעור 8: ערכים ועובדות -- אטומיזם, הולזים, פרשנות (טיילור)
- שיעור 9: זהות אישית (לוק, ויליאמס)
- שיעור 10: זהות אישית (פרפיט)
- שיעור 11: חירות הרצון -- 'כול אחרת', רצון כסיבה (אינוואגן, מור, אוסטין) **לחפש 'עיון'**
בשפינוזה
- שיעור 12: חירות הרצון -- התבונה המעשית (בוק, מלכיאל)
- שיעור 13: חירות הרצון -- אחריות (סטרוסון)

לקראת תשע"ו, סנכרון תרגילים

- שיעור 2: תפיסה חושית: תיאוריית נתוני החושים (אייר, ראסל) || **בירור הוודאי מהמסופק מוליד התכנסות; תורמת לה גם ההשקפה המדע(נ)ית; 'מה שמעבר' 'מתברר' כמסופק, כאשלייתי, כחסר-משמעות, ואו כדורש רקונסטרוקציה (בתרגיל לקראת השיעור אפשר לקרוא את הפרק של יום על הספקנות ביחס לחושים, או דברים משל ברקלי על אידאליזם, או דברים משל לוק על תכונות ראשוניות ומשניות – אם כי באחרונים אולי אגע במהלך השיעור)**
- שיעור 3: תפיסה חושית: תיאוריית התפיסה הישירה, אנטי-יסודנות, אנטי-סובייקטיביזם (אוסטין) || **אוסטין 'מחיה' את ראייתנו העצמית היומיומית שלפיה אנו פתוחים ישירות לריאליה; ואת הדרך שבה משגים ופרספקטיביות אינם גורעים ממנה; הוא מחדד את ההנעה-היסודנית-בלבושה-הסובייקטיביסטי שביסודה; הוא 'ממלל' על ידי תזכורות לשוניות שהבנת העולם שלנו והבנתנו העצמית אינה מסתגרת בנקודת הראות של גוף ראשון (האם אפשר לקרוא בתרגיל פסקאות מאוסטין?)**
- שיעור 4: גוף ונפש – מטריאליזם, דואליזם אפלטוני, דואליזם קרטזיאני (ריצ'רד טיילור) **(בתרגיל אפשר לקרוא דיקרט קטעים נבחרים מפרקים א, ב, ג, ד)**
- שיעור 5: גוף ונפש – עצם חושב ומוכלותו העצמית של האני (ביקורת לייבניץ); טעויות קטגוריה, דיספוזיציות (רייל) **(בתרגיל אפשר לקרוא קטעים מחובת-הקריאה-לשיעור ברייל)**
- שיעור 6: ייצוג והתכוונות, מוח במיכל (פטנס); הטיעון המדעי לנתוני חושים מתהליכי התפיסה והפרכתו **(בתרגיל אפשר לקרוא לוק על הסמנטיקה של מלים, ספר שלישי פרקים א-ב)**
- שיעור 7: ערכים ועובדות (מקנטייר); הטיעון המדעי לנתוני חושים מריהוט העולם והפרכתו, התמונה המוחלטת של העולם **(בתרגיל אפשר לקרוא ב"מחקר בדבר בינת האדם" של יום, פרק 8, על הכשל הנטורליסטי; אם רוצים אפשר לתגבר גם בדברי לייבניץ בנידון זה)**
- שיעור 8: ערכים ועובדות -- אטומיזם, הולזים, פרשנות (טיילור) **(בתרגיל אפשר לקרוא וייט על חשיבה היסטורית, או עדי אופיר על המצאת המשמעות, או קטעים מהבחילה של סרט, או משהו אחר שיבטא את הרתיעה ממשמעות בשל היותה 'לא אובייקטיבית')**
- שיעור 9: זהות אישית (לוק, ויליאמס) **(בתרגיל אפשר לקרוא לוק על זהות אישית, מסה על שכל האדם, עמ' 483-453)**
- שיעור 10: זהות אישית (פרפיט) **(בתרגיל אפשר לקרוא יום על זהות אישית, חלק ד פרק ו)**
- שיעור 11: חירות הרצון -- 'כול אחרת', רצון כסיבה (אינוואגן, מור, אוסטין) **לחפש 'עיון'**
בשפינוזה (בתרגיל אפשר לקרוא קלאסיים על חירות הרצון: שפינוזה אחיקה, חלק ג', משפט 2, עיון; הובס, יום, קאנט)
- שיעור 12: חירות הרצון -- התבונה המעשית (בוק, מלכיאל) **(בתרגיל אפשר לקרוא סרט האקסיסטנציאליזם הוא הומניזם)**
- שיעור 13: חירות הרצון -- אחריות (סטרוסון) **(בתרגיל אפשר לקרוא תוקידדס, הנאומים בענין מיטילני, עמ' 138)**

היערכות לקורס המבוא
שלוש אפרת שלום יעל (אפרת התוכלי בבקשה [א] להעביר ליעל [ב] לבקשה ליצור אתי קשר במייל כדי שאהיה מצויד בכתובתה
וכן להיפך)

שני עניינים על דעתך, שנוגעים גם אליכן:

האחד: אני נוהג לתת בשיעורי – וארצה לעשות זאת גם במהלך הקורס דגן -- חובת קריאה משבוע לשבוע ומטלת כתיבה קצרצרה על הקריאה – תשובה על שאלה שאני נותן להדרכת הקריאה, דרך אתר הקורס במודל. הקריאה והמטלה שמשרתת אותה מכינות את הקרקע לשיעור, שבו אני מתייחס לחומר הנקרא ולשאלה המנחה (כך הם באים לשיעור כשכבר נתנו את דעתם קצת על הנושא ואינם 'המומים'). אני מבקש מכן ליטול על עצמכן את בדיקת המטלות האלה מדי שבוע.
המשימה אינה אימתנית כמו שעלול להיראות במבט ראשון. התשובה קצרצרה -- בת ארבע שורות (50 מלים). חוצמזה, מכיוון שדרישת החובה המינימלית היא 8 מתוך 12 מטלות, מספר המטלות שהם מגישים בכל שבוע אינו כמספר תלמידי הקורס. כמו כן, הבדיקה אינה כרוכה במתן ציון מספרי – די לפסול את אלה שברור בעליל שהוגשו רק כדי לצאת ידי חובה ללא כל השקעה מחשבתית. ואולם, חשוב שכל אחד מהמגישים יקבל משבו קצרצר לפחות על חלק מתשובותיו במהלך הסמסטר (אני השתדלתי להשיב לפחות על מחצית).

השני: רצוי מאוד בעיניי שתהיה זיקה אמיצה בין המהלך בקורס לבין התרגיל (בצד רווחים אחרים, אוכל כך להתעמק יותר בשיעור בלי חשש נפרז שאני מדבר מעל הראש של הסטודנטים). אצרך להלן את רשימת הנושאים לשיעורי, ואת רשימת הקריאה שאטיל על הסטודנטים לקראת השיעורים שלי (אני לא מפרט כאן, ואם תרצו אשלח לכן כבר עכשיו את הרשימה הביבליוגרפית המלאה, למרות שהיא בהתהוות. המטלות לעיל קשורות במאמרים האלה). בנוסף, אציע לפניכן (עמודה שלישית בטבלה) רשימה של טקסטים שקשורים למהלך השיעור שלי ושיכולים להכין אותם טוב יותר לשיעורים. בחלק מהמקרים, כשהטקסטים שלי תובעניים במיוחד, מדובר ממש על חפיפה (על חלק מהקריאה). אם בא בחשבון שתרחו מהם את התרגיל, מה טוב; אם יש לכן רעיונות לטקסטים קלאסיים אחרים שיש להם זיקה לנושא, גם טוב.

אפרת
0528601812
יעל
0524505095

סנכרון עם קורס התרגיל (כחול בעדיפות ראשונה, צהוב בעדיפות שניה):

לפני שיעור 2: תפיסה חושית: תיאוריית נתוני החושים (אייר, ראסל). בירור הוודאי מהמסופק מוליד התכנסות; תורמת לה גם ההשקפה המדע(נ)ית; 'מה שמעבר' 'מתברר' כמסופק, כאשלייתי, כחסר-משמעות, ואו כדורש רקונסטרוקציה || ספקנות ביחס לחושים = ביחס למציאות החיצונית, אצל פילוסופי המאה
17 – דיקרט, ברקלי או יום

לפני שיעורים 4-5: גוף ונפש – מטריאליזם, דואליזם אפלטוני, דואליזם קרטזיאני (ריצ'רד טיילור); גוף ונפש – עצם חושב ומוכלותו העצמית של האני (ביקורת לייבניץ); טעויות קטגוריה, דיספוזיציות (רייל) || הדואליזם של דיקרט ורייל על דיספוזיציות

לפני שיעור 7: "מחקר בדבר בינת האדם" של יום, פרק 8, על הכשל הנטורליסטי
לפני שיעור 9: זהות אישית (לוק, ויליאמס). לוק על זהות אישית, מסה על שכל האדם, עמ' 483-453

לפני שיעור 11-12: חירות הרצון -- 'כול אחרת', רצון כסיבה (אינוואגן, מור, אוסטיין). קלאסיים על חירות הרצון: שפינוזה אתיקה, חלק ג', משפט 2, עיון; הובס, יום, קאנט; סרטו האקסיסטנציאליזם הוא הומניזם

שלחתי להן כהאי לי שנא
– בעקבות...

אם כן, להלן פרקים מהתכנית שלי שעשויים להרוויח מהקורס שלכן. לכותרות-הפרקים ולמטלות הקריאה שאתן בשיעור שלי (בצהוב) אצרך כמה מילות הסבר על מה שאעשה בשיעור, ואחר כך אציין טקסטים (בכחול) שאם תעסקו בהם קודם בקורס שלכן יהיה בכך תועלת בשבילי.

לפני שיעור 2: תפיסה חושית: תיאוריית נתוני החושים (אייר, ראסל). תיאוריית נתוני החושים של אייר וראסל היא גרסה מודרנית של המהלכים במאה ה-17, שעניינם: התכנסות מהעולם החיצוני אל הפנימיות הסובייקטיבית. יועיל אם יטעמו קצת מטעמים של המהלכים הקלאסיים של דיקרט או ברקלי או יום בנידון העולם החיצוני

לפני שיעור 4: גוף ונפש – דואליזם קרטזיאני (ריצ'רד טיילור), טעויות קטגוריה, דיספוזיציות (רייל פסקאות מפרקים 1, 5). בשיעור אנווט את הענין ליחסים בין פרספקטיבת גוף ראשון לבין פרספקטיבת גוף שלישי על הנפש, כאשר דיקרט מייצג את בכורת הגוף הראשון ורייל את הבכורה של פרספקטיבת גוף שלישי. מובן שתעזור מאוד היכרות מוקדמת שלהם עם מהלכי דיקרט בהגיונות (במיוחד פרקים 1-2). מכיוון שהטקסט של רייל אינו טריוויאלי (למרות שאני מוצא אותו יחסית קולח), אם יזמן לתלמידים לפגוש אותו פגישה כלשהי בתרגיל הדבר יעזור להם להתמודד עם מטלת הקריאה שאתן להם (בכל מקרה) ברייל. אם תראו שהטקסט של רייל הוא בכלל מסוג הטקסטים שמתאים לכן להביא בקורס שלכן,

אשלח לכן מראי מקום יותר מדויקים מתוך הפרקים שהזכרתי, שמהן תוכלו לבחור טיפה שתערב לחככן.

לפני שיעור 7: **ערכים ועובדות (מקנטייר)**. המגמה שלי בשיעור תהיה לפרק את הדיכוטומיה הזאת מבלי לגלוש לרלטיביזם. הטקסט היסודי ביותר שמציג את היריב שאתו אתווכח הוא **"מחקר בדבר בינת האדם" של יום, פרק 8, על הכשל הנטורליסטי**. מכיוון שאני מתכוון לקשור את השאלה הזאת לשאלה 'האם מה שמתגלה מנקודת מבט סובייקטיבית יכול בכל זאת להיות אובייקטיבי?', לא פחות מוצלח מבחינתי, ואולי אפילו יותר, יכול להיות (לחילופין) גם **הטקסט של לוק על תכונות ראשוניות ומשניות**.

לפני שיעור 9: **זהות אישית**. מטרתו בשיעורים תהיה לשקם את התפיסה של השכל הישר שזהות אישית של אדם מתייחסת לאישיות – אדם מלא עם ביוגרפיה אובייקטיבית. הטקסט הקלאסי ש[א] חידד את עצם המורכבות של השאלה בדבר זהות אישית (זהות של אינדיווידואל לאורך זמן), ו[ב] פתח תיבת פנדורה בנידון הזהות האישית של 'איש', הוא הטקסט של **לוק על זהות אישית, מסה על שכל האדם, עמ' 453-483**.

לפני שיעור 11-12: **חופש הרצון -- "כול אחרת" (אינוואגן, מור, אוסטיין)**. השאלה בנוגע לפרשנות 'כול אחרת' היא כבר קומה שניה על הגישה הקומפטיביליסטית הבסיסית. תועיל מאוד היכרות ראשונית עם אחד הטקסטים הקלאסיים על חופש הרצון, אלה שמצדדים בקומפטיביליזם או אלה שתוקפים אותו: **שפינוזה, הובס, יום, קאנט**. לחלופין אפשר להכניס אותם לבעייתיות דרך **סרט, האקסיסטנציאליזם הוא הומניזם**

הצעה ראשונה שנדחתה

נושא השיעור שלי	חובת קריאה לשיעור	טקסטים קשורים
שיעור 2: תפיסה חושית	אייר וראסל על הטיעון מן האשליה ועל נתוני חושים	יום על הספקנות ביחס לחושים, או דברים משל ברקלי בנידון אידאליזם, או דברים משל לוק על תכונות ראשוניות ומשניות (פחות טוב)
3: תפיסה חושית (המשך): תפיסה ישירה	אוסטיין סנס וסנסיביליה פרקים 9-10	אוסטיין פרק 5 (לא קלאסי אבל קלאסיקה)
4: גוף ונפש	ריצ'ארד טיילור בנידון זה	דיקרט קטעים נבחרים מפרקים א, ב, ו
5: גוף נפש (המשך): טעות קטגוריה, דיספוזיציות	רייל, הקדמה וסעיפים נוספים מ'מושג הנפש'	רייל (כנ"ל, לא קלאסי אבל קלאסיקה; נתאם גזרות בדיוק)
6 ייצוג והתכוונות	פטנם מוח במיכל	לוק על הסמנטיקה של מלים, ספר שלישי פרקים א-ב
7 ערכים ועובדות	מקנטייר	"מחקר בדבר בינת האדם" של יום, פרק 8, על הכשל הנטורליסטי; אם רוצים אפשר לתגבר גם בדברי לייבוניץ בנידון זה
8 ערכים ועובדות -- אטומיזם, הוליזם, פרשנות	טיילור	וייט על חשיבה היסטורית, או עדי אופיר על המצאת המשמעות, או קטעים מהבחילה של סרט, או משהו אחר שיבטא את הרתיעה ממשמעות בשל היותה 'לא אובייקטיבית'
9 זהות אישית	ויליאמס פרפיט	לוק על זהות אישית, מסה על שכל האדם, עמ' 483-453
10 חופש הרצון -- רצון כסיבה, "כול אחרת"	אינוואגן, מור, אוסטיין	יום על זהות אישית, חלק ד פרק ו מתוך הבאים, בנידון זה: שפינוזה אתיקה, חלק ג', משפט 2, עיון; הובס, יום, קאנט
11 חירות הרצון והתבונה המעשית	בוק	סרט האקסיסטנציאליזם הוא הומניזם
12 חירות הרצון ואחריות	סטרסון	תוקידידס, הנאומים בענין מיטיליני, עמ' 138 ואילך